

Nr 192

Utlåtande i anledning av väckta motioner om tillsättande av en beredning för yrkesutbildningsfrågor.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Tage Johansson m. fl. (I: 370) och den andra inom andra kammaren av herr Kellgren m. fl. (II: 463), har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t förorda tillsättandet av en beredning för yrkesutbildningsfrågor i syfte att skapa tillräcklig kapacitet inom utbildningsväsendet.

Beträffande motiveringen för det motionsvis framställda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 463.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna från skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, statskontoret, statens hantverksinstitut, 1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning, 1955 års lantbruksundervisningskommitté, svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska arbetsgivarföreningen, Sveriges industriförbund, landsorganisationen i Sverige, Sveriges hantverks- och industriorganisation, riksförbundet landsbygdens folk och tjänstemännens centralorganisation. Därjämte har svenska facklärarförbundet inkommit med en skrift i ärendet.

Skolöverstyrelsen har funnit det viktigt med ett utbildningssystem, som innebär en successiv specialisering för eleverna.

Det är vidare enligt överstyrelsens mening synnerligen angeläget icke minst ur rekryteringssynpunkt att den förberedande yrkesutbildningen i 9 y i försöksskolan får en sådan inriktning och utformning, att den kan läggas till grund för och verkligen ge möjligheter till fortsatt kontinuerlig utbildning.

Överstyrelsen anser det vara väsentligt, att man utnyttjar de möjligheter som måste anses föreligga att inom försöksskolans ram tillgodose viss del av det yrkesutbildningsbehov som förefinnes. Om försöksskolan tar hand om en del av yrkesutbildningen, ökar därigenom yrkesskolornas kapacitet.

Med anledning av förslaget, att alla företag påföres en yrkesutbildningsavgift i förhållande till lönesumman i företaget, förklarar överstyrelsen, att överstyrelsen anser, att yrkesutbildning på samma sätt som den mera teoretiskt betonade utbildningen är att anse som en allmän samhällelig uppgift, som i regel bör finansieras med allmänna skattemedel.

Med hänsyn till att skolöverstyrelsen i sitt planeringsarbete i stort sett arbetar efter de riktlinjer som kommit till uttryck i motionerna och att de båda överstyrelserna i samarbete torde ha förutsättningar att föra ut motionernas intentioner i praktisk tillämpning skulle enligt skolöverstyrelsens mening behov icke föreligga av en särskild beredning för dessa frågor. Därtill kommer att vissa frågor rörande yrkesutbildningen är under utredning i 1957 års skolberedning och i 1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning m. m.

Slutligen framhålles, att ett permanent samordningsorgan finnes i samarbetsnämnden för yrkesutbildnings- och arbetsförmedlingsfrågor, vari representanter för arbetsmarknadsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och skolöverstyrelsen ingår.

Med stöd härav finner överstyrelsen icke skäl att för sitt verksamhetsområde tillstyrka bifall till motionerna i fråga.

Arbetsmarknadsstyrelsen har anfört bland annat följande.

Den relativt kraftiga expansionen till trots är utbildningsmöjligheterna fortfarande på många håll otillräckliga för att tillgodose behovet, och det är angeläget, att utbyggnaden av samhällets och näringslivets yrkesutbildningsorganisation fortsätter.

Detta utvecklingsperspektiv rymmer emellertid många oklara frågor, och det är önskvärt, att man för den fortsatta utbyggnaden av yrkesutbildningen söker skapa riktlinjer för organisation, målsättning och dimensionering. Det är angeläget inte endast att utbildningskapaciteten ökas, utan även att utbildningen utformas så att den blir tidsenlig och ändamålsenlig med hänsyn till de krav som ställs både från näringslivets sida och från elevernas. Bland de frågor, som härvid kan aktualiseras, vill styrelsen fästa uppmärksamheten på följande problem, som från arbetsmarknadssynpunkt i första hand är av intresse.

Sålunda är det angeläget, att man söker utröna huruvida den grundläggande yrkesutbildningens målsättning är realistisk med hänsyn till elevernas mognadsprocess och väg in i yrkeslivet. Tänkbart är att det från den här aktuella synpunkten vore lämpligare om yrkesskolorna organiserades dels med elementära kurser, avsedda att ge den för grupper av yrken erforderliga grundutbildningen, dels med påbyggnadskurser av mera specialiserande slag. Styrelsen vill även erinra om vikten av att särskild uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna att anordna lämplig och konkurrenskraftig yrkesutbildning för hjälpklass elever och motsvarande. Utbildningsbehovet för dessa kategorier har hittills i alltför liten grad kunnat tillfredsställas inom yrkesutbildningsväsendet.

Vid planerandet av yrkesutbildningsväsendets utbyggnad är det givetvis av vikt att kapaciteten anpassas och differentieras med hänsyn till behovet av utbildad arbetskraft inom olika områden, såväl vad gäller industrin som övriga näringsgrenar.

Styrelsen delar motionärernas mening, att det är synnerligen angeläget, att samverkan mellan samhälle och näringsliv på yrkesutbildningens område ytterligare utökas och främjas. Formerna för denna samverkan och

för samhällets åtgärder till stöd för utbildningen inom näringslivet bör övervägas bl. a. på grundval av de resultat, som framkommer vid en utredning av de i det föregående antydda problemen.

Det är antagligt, att en allt större del av efterfrågan på yrkesutbildning i framtiden kommer från personer, som lämnat den vanliga »yrkesutbildningsåldern». Styrelsen delar den i motionerna framförda meningen att även utbildningen för vuxen arbetskraft — vilken utbildning f. n. är organiserad i samarbete mellan överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen och under näringslivets medverkan — bör överses i samband med att den grundläggande yrkesutbildningens målsättning, organisation och dimensionering prövas. Även de speciella pedagogiska problem som sammanhänger med yrkesundervisning av vuxna bör uppmärksammas.

I motionerna har föreslagits att, i avvaktan på resultaten av den föreslagna beredningens arbete, en särskild rådgivande delegation skall upprättas för vuxenutbildningen med uppgift att uppdraga riktlinjer för de berörda verkens befattning med utbildningsfrågorna. Till detta vill styrelsen anföra, att överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen överenskommit om inrättande av en samarbetsdelegation, i vilken även representanter för arbetsmarknadens parter kommer att ingå. Delegationens syfte är bl. a. att utföra sådan planering, som angivits i motionerna. För beredning och utformning av konkreta samordningsåtgärder har dessutom tillsatts en för de båda ämbetsverken gemensam arbetsgrupp på tjänstemannaplanet.

Med hänsyn till enhetsskolans snabba utbyggnad är det angeläget, att de lämpligaste formerna för övergången mellan denna skolas förberedande yrkesutbildning och den egentliga yrkesutbildningen klarläggs och att därmed förknippade organisatoriska samordningsproblem tillrättalägges. Ytterligare överväganden i detta hänseende syns styrelsen önskvärda.

Med det sagda har styrelsen velat peka på vissa problem och utredningsbehov, som den fortsatta utvecklingen på yrkesutbildningsväsendets område aktualiserar och som styrelsen i olika sammanhang haft anledning att uppmärksamma. Vissa av de i motionerna framförda synpunkterna berör dessa problemområden, och med hänsyn härtill och mot bakgrunden av det ovan anförda vill styrelsen tillstyrka, att hithörande frågor upptas till behandling av en särskild utredning. I denna utredning bör självfallet ingå representanter för näringslivet och arbetsmarknadens parter.

Det är angeläget, att utredningsarbetet snabbt avsätter resultat, och det torde bli nödvändigt att begränsa och koncentrera utredningsprogrammet till de mest aktuella och angelägna frågorna. Dessutom vill styrelsen slutligen framhålla vikten av att yrkesutbildningsväsendets utbyggnad kan fortgå under den tid utredningen pågår utan de hinder som ett avvaktande av utredningsresultaten kan innebära. De rön, som utredningen efter hand gör, bör snabbt komma yrkesutbildningen till godo.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har i huvudsak anfört följande.

Även om den nuvarande situationen i fråga om yrkesutbildningens läge lämnar mycket övrigt att önska, kan överstyrelsen dock inte instämma i den karaktäristik av läget som motionärerna ger. Även om överstyrelsen har otillräckliga resurser och om vår yrkesutbildning kunde vara ännu mera utvecklad och effektiv, är det dock icke riktigt att karaktärisera läget såsom kritiskt. Överstyrelsen vill framhålla, att den nuvarande utbyggnadstakten

av yrkesskolorna är icke obetydligt starkare än vad motionärerna anger. Man torde för den närmaste framtiden ha anledning att räkna med ett tillskott vid heltidskurserna av ca 8 000 platser per år. Från kommunernas och landstingens sida ådagalägges ett synnerligen stort intresse för en fortsatt utbyggnad av yrkesskoleväsendet. Villigheten att ikläda sig ekonomiska uppostringar är även glädjande stor. Överstyrelsen har därför ingen anledning att utgå från annat än att en fortsatt mycket betydande utbyggnad av yrkesutbildningen kommer att äga rum.

Att motionärerna betecknat läget som kritiskt torde delvis sammanhånga med en felbedömning av yrkesutbildningsbehovet. Överstyrelsen syftar här på antagandet, att praktiskt taget all ungdom skulle behöva minst en ettårig yrkesutbildning.

Det måste antagas, att utvecklingen under den närmaste tiden och kanske även långt framöver kommer att innebära, att en stigande andel av ungdomen kommer att främst i yrkesskolor erhålla utbildning för sina kommande arbetsinsatser inom näringsliv och samhälle. Emellertid kan överstyrelsen icke utgå ifrån, att redan under nuvarande förhållanden behov skulle föreligga för praktiskt taget all ungdom att erhålla en mer eller mindre starkt betonad skolmässig yrkesutbildning före inträdet i arbetslivet.

Under rubriken »A. Yrkesutbildning för ungdom» framlägger motionärerna (sid. 19—20) olika närmare preciserade förslag till förbättring och utbyggnad av yrkesutbildningen. På ett par undantag när kan överstyrelsen vitsorda betydelsen av att åtgärder i de av motionärerna angivna riktningarna vidtages. Förslagen är emellertid av den natur, att överstyrelsen skulle ha kunnat utföra de erforderliga åtgärderna, därest den haft resurser härtill. Dylika har emellertid saknats. Ett realiserande av de i detta avsnitt av motionerna berörda åtgärderna är icke av den natur, att de skulle kräva andra utredningar än som skulle ha kunnat utföras inom överstyrelsen.

Det är möjligt, att statsbidragen till yrkesutbildningen kan ytterligare förenklas. Överstyrelsen är dock av den uppfattningen, att förhållandevis litet ur administrativa synpunkter torde vara att vinna på en eventuell omarbetning av bestämmelserna. Det exempel på förenkling, som av motionärerna framlägges, är ej av den natur att förenklingar skulle uppnås. Man föreslår, att statsbidraget till företagsskolorna beräknas med ett belopp per elev och dag i stället för som för närvarande per avdelning. Förslaget skulle på denna punkt innebära ett avsevärt och ej sakligt betingat administrativt merarbete.

I ett avsnitt av motionerna framföres tanken på en allmän grundutbildning om ett års längd. På denna skulle följa en inom företagen meddelad fortsatt utbildning. Detta förslag om förkortning av den rent skolmässiga utbildningen torde bl. a. ha motiverats av att yrkesskolornas kapacitet härigenom skulle ökas. Överstyrelsen vill uttala, att en omläggning av utbildningen i denna riktning knappast bör genomföras efter beslut av statsmakterna. Det är här en fråga, som det ytterst bör tillkomma parterna på arbetsmarknaden och kommunerna (inklusive landstingen) att avgöra. Denna fråga, som ingalunda är ny och som givetvis varit föremål för diskussioner inom överstyrelsen, är emellertid i hög grad kontroversiell. Medan man på vissa håll möter en uppfattning liknande den, som motionärerna gjort sig till tolk för, anser andra, att det såväl för arbetskraften som för näringslivet är av stor betydelse att det i skolorna meddelas en

brett lagd grundutbildning om åtminstone två år. Denna både viktiga och mycket invecklade fråga hör också till dem, som överstyrelsen i brist på resurser icke har haft tillfälle att tillräckligt utreda. En noggrann bearbetning av utbildningsplanerna pågår emellertid och fält efter fält omfattas därav. Arbetet är emellertid oerhört omfattande och kommer med hänsyn till de begränsade resurserna att ta avsevärd tid.

Överstyrelsen anser, att det av motionärerna använda uttrycket vuxenutbildning är vilseledande. Det är naturligen icke lätt att skapa ett begrepp, som täcker just den utbildning det här är fråga om. Motionärerna begagnar i något sammanhang benämningen »arbetsmarknadsmässig vuxenutbildning». Ehuru ej heller detta uttryck är fullt adekvat, är det dock bättre och för tanken på utbildningsåtgärder av extraordinär natur, något som det ju även här måste vara fråga om.

De speciella organisatoriska åtgärder, som diskuteras i detta sammanhang, har under senare tid vid flera tillfällen varit föremål för diskussion dels inom överstyrelsen, dels mellan arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen. För närvarande ägnar sig en av verkets tjänstemän, som av överstyrelsen befriats från sina ordinarie arbetsuppgifter, helt åt att närmare lösa frågorna om en omorganisation av kursverksamheten för här berörda kategorier vuxna i avsikt att kurserna skall bättre kunna fungera som ett arbetsmarknadspolitiskt instrument, d. v. s. just åt det problem, som motionärerna behandlar. Beslut har även av de båda ämbetsverken fattats om införande av den i motionerna nämnda rådgivande delegationen.

1955 års stora yrkesskolreform får närmast betecknas som en revolution på sitt område. De långt gående förändringar, som då genomfördes, får i alldeles övervägande grad betecknas såsom lyckade. 1955 är ett genombrottsår i yrkesutbildningens historia. Det är vid denna tid, som den rekordartat snabba utvecklingen inom yrkesskolväsendet sätter i gång; reformen har medverkat till att hos kommuner och landsting skapa ett intresse för yrkesutbildningsfrågor som måste betecknas såsom synnerligen glädjande. Visserligen hade naturligen yrkesutbildningsfrågorna på grund av näringslivets utveckling i alla fall aktualiserats, men förutsättningarna för deras lösning på ett så lyckligt sätt som fallet blev hade icke förelegat utan 1955 års reform.

Statsmakternas beslut 1955 grundade sig på 1952 års yrkesskolsakkunnigas förslag, vilkas utredningar och överväganden blev vägledande för det reformprogram som uppställdes. Man måste sålunda konstatera, att vi jämförelsevis nyligen haft en prövning av de hithörande frågorna såväl av särskilt tillkallade sakkunniga som av statsmakterna. Detta är ett skäl till att man måste ställa sig tveksam inför en ny sådan utredning, som motionärerna föreslår i form av en särskild yrkesskolberedning. Emellertid kan man å andra sidan icke komma ifrån, att trots allt de av yrkesskolsakkunniga gjorda utredningarna redan måste anses som i vissa avseenden mindre aktuella. De sakkunniga uppgjorde sålunda på sin tid ett utvecklingsprogram avseende yrkesskolornas tänkta utveckling fram till 1970. Den för detta år uppställda målsättningen passerades redan för ungefär ett år sedan. Ser man frågorna enbart ur dessa synpunkter, kan utan tvekan skäl anföras för det yrkande i vilket motionerna utmynnar. Att en utredning i och för sig kan anses motiverad vill överstyrelsen instämma i. Ifrågasättas kan emellertid allvarligen, om en utredning i nuvarande läge har möjligheter att lämna de värdefulla bidrag, som motionärerna hoppas.

Yrkesskolornas organisation och utformningen av den vid dessa bedrivna utbildningen kan aldrig ses isolerad utan måste att börja med bedömas och avvägas i förhållande till andra skolformer, främst enhetsskolan. Denna befinner sig för närvarande under uppbyggnad och klarhet har ännu icke vunnits rörande dess definitiva gestaltning. I alldeles särskild grad är här av betydelse, vilken utformning den inom enhetsskolans ram bedrivna förberedande yrkesutbildningen kommer att få och på vad sätt arbetsfördelningen mellan enhetsskola och yrkesskola kommer att ordnas. Så länge detta förhållande råder, synes det knappast föreligga några möjligheter att för yrkesskolornas del närmare precisera bl. a. utbildningens omfattning, såsom motionärerna önskar.

Då det gäller att bedöma frågan om den lämpliga tidpunkten att påbörja en undersökning och planläggning av den natur motionärerna föreslår, är det jämväl en annan omständighet som måste beaktas. Frågan om yrkesutbildningens centrala ledning är alltså under utredning. Detta problem kan säkerligen icke bli föremål för beslut av statsmakterna förrän tidigast vid 1962 års riksdag.

Med hänsyn till befolkningsutvecklingen kan man icke komma från, att de rent kvantitativa problemen i nuvarande läge på något sätt kommer i förgrunden då det gäller utbyggnaden av yrkesskolväsendet. Under en rad av år har de ungdomsskullar vuxit, som lämnat det obligatoriska skolväsendet. I stigande omfattning har ungdom bl. a. just av denna anledning sökt sig till yrkesskolorna. Överstyrelsen bortser här ingalunda från att den starka strömmen av ungdom till yrkesskolorna jämväl har andra anledningar; man kan dock icke komma från att befolkningsutvecklingen måste ha varit en viktig faktor i detta sammanhang. Innevarande år uppgår antalet 15-åringar till ca 135 000. Redan om 5 år har motsvarande antal sjunkit till ca 115 000. Därefter inträder under de närmaste åren en fortsatt svag tillbakagång men i allt väsentligt synes man vid denna tid kunna räkna med en stabilisering av läget kvantitativt sett. För närvarande kan man säga att »bekymren för dagen» i hög grad måst sätta sin prägel på yrkesutbildningens utbyggnad. Många gånger har improvisationer och provisorier måst tillgripas med hänsyn till att man icke med någon större grad av säkerhet har kunnat bedöma på vilken nivå man kan räkna med att antalet yrkesutbildningssökande ungdomar kommer att ligga i förhållande till åldersklassernas storlek. Överstyrelsen menar givetvis här ingalunda att antalet yrkesskoleelever kommer att stagnera vid en given andel av ungdomsåldrarnas storlek. Överstyrelsen anser i stället att, då i en framtid ungdomsåldrarnas storlek stabiliserats vid en i förväg känd nivå, det blir lättare att beräkna en sannolik trend för yrkesskoleklienteletets stigande andel av totalantalet ungdomar.

Överstyrelsen vill självfallet icke motsätta sig tillsättandet av en sådan beredning, som motionärerna föreslår. Men enligt överstyrelsens mening är det för närvarande viktigare med en effektivisering av det arbete i stort och i detalj, som bedrivs inom och genom överstyrelsen. Detta arbete har dock under några få år givit betydande framsteg och resultat. Det synes olyckligt om detta arbete skulle avbrytas genom tillsättandet av en allmän beredning. Ty ett avbrytande måste det bli i så fall. Skulle emellertid trots överstyrelsens uttalade uppfattning en dylik beredning tillsättas, är det därför av avgörande vikt att det klart utsäges, att denna omständighet icke under några förhållanden får tagas till förevändning för att bromsa initiativ

vilka kommer fram under den tid beredningen arbetar. Så har skett i fråga om överstyrelsens egen utbyggnad, ett förhållande som på olika sätt mycket menligt inverkar på yrkesutbildningens utbyggnad.

Mot överstyrelsens beslut i förevarande ärende har anmälts *reservation* av ledamoten Neymark och ersättaren Jönsson, vilka ansett att den föreslagna beredningen borde komma till stånd snarast möjligt.

Statskontoret har anfört bland annat följande.

För tillgodoseende av det efter hand ökade behovet av planmässig yrkesutbildning beslöts vid 1955 års riksdag — på grundval av ett av 1952 års yrkesutbildningssakkunniga utarbetat förslag i ämnet — en reform och utbyggnad av ifrågavarande utbildningsverksamhet. Härvid räknades med, bland annat, att kapaciteten skulle i vad avsåge den grundläggande heltidsundervisningen på lärlingsstadiet för näringsgrenarna industri-hantverk, handel och husligt arbete, successivt utökas så att en fördubbling av antalet heltidsavdelningar, med utgångspunkt från förhållandena under läsåret 1949/50, vore genomförd år 1970. Yrkesskolorna beräknades härigenom vid sistnämnda tidpunkt kunna taga hand om ungefär hälften av de ungdomar, vilka inrikta sig på praktiskt yrkesarbete inom nämnda näringsgrenar (se prop. 139/1955, s. 30; st. utl. 138/1955; rd. skr. 310/1955).

Det därefter genomförda reformarbetet har emellertid inneburit, att det uppställda utbyggnadsmålet redan nu uppnåtts. Denna snabba takt i yrkesutbildningens expansion har fått till följd, att de två anslagen till driften av lokala och av centrala yrkesskolor för nämnda budgetår komma att tillsammans uppgå till omkring 100 miljoner kronor, under det att kostnaderna för dessa skolor i utbyggnadens slutskede (1969/70) ursprungligen beräknats till omkring 54 milj. kronor (nämnda prop. s. 105). I anslutning härtil framhöll ämbetsverket i utlåtande den 12 september 1959, att då statsmakternas beslut om statsbidragsgrunderna fattats från förutsättningar beträffande statsverkets ekonomiska engagement, som ändrats så avsevärt, en omprövning av bidragsgrunderna borde verkställas.

Statskontoret håller före, att vid den ytterligare utbyggnad av yrkesutbildningen, som torde få anses ofrånkomlig, en allmän översyn av de hittills tillämpade riktlinjerna i och för sig synes motiverad. Mot tillkomsten av en utredning av det lägre yrkesutbildningsväsendet är således enligt ämbetsverkets mening icke något att erinra. Den sålunda ifrågasatta utredningen torde böra bedriva sitt arbete i samråd med 1957 års skolberedning, vilken enligt direktiven bland annat har att upptaga frågor rörande den förberedande yrkesutbildningen i enhetsskolans klass 9y.

Beträffande de i motionerna anförda synpunkterna rörande utredningsarbetet må framhållas, att ett finansieringssystem, där samtliga företagare skulle påföras en yrkesutbildningsavgift, skulle stå i mindre god överensstämmelse med den frivillighet, som hittills karakteriserat yrkesutbildningsväsendet i vårt land. Utredningen synes på denna viktiga punkt liksom i övrigt icke böra bindas genom uttalanden redan nu från riksdagens sida. Statskontoret anser sig icke kunna underlåta att framhålla, att upprättandet av en särskild rådgivande delegation för vuxenutbildningen med i motionerna angivna uppgifter knappast bör ifrågakomma. För biträde vid handläggningen av utbildningsfrågor av angiven art torde vederbörande verk i förekommande fall få förstärkas med för ändamålet tillkallad expertis.

Statens hantverksinstitut anser, att med den vida aspekt på yrkesutbildningen i dess helhet, som motionen omfattar, hade fortbildningen med hänsyn till den accentuerade tekniska utvecklingen bl. a. den verksamhet, som bedrivs av institutet, även bort beaktas av motionärerna.

Vid en översyn av yrkesutbildningen, som beredningen kan väntas företa, bör enligt institutet en tydligare gräns än hittills uppdragas mellan olika slag av utbildning och fortbildning.

Förslaget om införandet av en särskild yrkesutbildningsavgift vill institutet för sin del avstyrka.

Institutet har funnit att under alla omständigheter bör, före det att en obligatorisk yrkesutbildningsavgift ifrågasättes, principerna för yrkesutbildningens framtida organisation och för fördelningen av arbetsuppgifterna mellan samhälle och näringsliv vara fullt klarlagda. Finansieringen bör där efter särskilt utredas i samråd med näringslivets representanter, varvid bl. a. bör utvärderas möjligheterna för en rationalisering och ökad samordning av hittillsvarande utbildningsformer.

Sammanfattningsvis tillstyrker institutet motionärernas förslag om inrättandet av en särskild beredningsnämnd för yrkesutbildningen.

1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning har anfört bland annat följande.

De i motionen angivna statistiska uppgifterna rörande kapaciteten inom den praktiska yrkesutbildningen synes ge en något för mörk bild av läget på detta område. Det torde knappast vara riktigt att säga, att den praktiska yrkesutbildningen befinner sig i ett allvarligt eller kritiskt läge, vilket göres gällande i motionerna. Visserligen är antalet utbildningsplatser ännu så länge för litet i förhållande till efterfrågan, men yrkesutbildningen befinner sig för närvarande i stark utveckling.

Av uttalandena överst på sidan 10 (motionen II: 463) synes framgå, att uppskattningen av antalet otillfredsställda utbildningsplatser till 25 000 å 30 000 skett utifrån den förutsättningen, att all nytillträdande arbetskraft skulle erhålla en utbildning av i praktiken minst ett års längd utöver den förberedande utbildning, som ges under den nioåriga skolpliktstiden. Om denna tolkning är riktig, vill de sakkunniga framhålla, att en ökning av utbildningskapaciteten, som skulle medge minst ett års utbildning för alla efter nämnda skolpliktstids slut, icke torde vara vare sig av behovet påkallad eller för närvarande praktiskt möjlig att genomföra.

De i motionerna under huvudpunkten B framförda förslagen aktualiserar problemet om en gränsdragning i princip mellan skolmyndigheternas och arbetsmarknadsmyndigheternas uppgifter och befogenheter ifråga om den praktiska yrkesutbildningen. Motionärerna vill bereda arbetsmarknadsmyndigheterna en klar författningsmässig möjlighet att stimulera framkurser och andra yrkesutbildningsåtgärder, inte endast avseende arbetslösa och därmed jämställda, utan också för att övervinna brist på yrkeskunnig arbetskraft. För den inom respektive län bedrivna arbetsmarknads-mässiga vuxenutbildningen bör enligt motionärernas mening länsarbets-nämnderna förordnas som kursstyrelser. Beträffande det förstnämnda önskemålet vill de sakkunniga erinra om att i överstyrelsen för yrkes-

utbildning ingår som ledamot en företrädare för arbetsmarknadsstyrelsen, som äger deltaga i alla plenarsammanträden med överstyrelsen och även i övrigt har möjlighet att följa och utöva inflytande på dennas verksamhet. Arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning är författningsmässigt ålagda att samarbeta och arbetsmarknadsstyrelsen kan när som helst hos överstyrelsen anhålla om att denna måtte anordna sådana beredskaps- och omskolningskurser, som motiveras av läget på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsstyrelsen äger således redan nu möjligheter att »stimulera fram» kurser och andra yrkesutbildningsåtgärder, varför ytterligare författningsbestämmelser i detta avseende knappast kan anses påkallade. Ifråga om förslaget att länsarbetsnämnderna skall förordnas som kursstyrelser för arbetsmarknadsmässig vuxenutbildning vill de sakkunniga erinra om, att de enligt för deras utredningsarbete utfärdade direktiv fått i uppdrag att undersöka möjligheterna för en koncentration av den centrala ledningen av yrkesutbildningen. Det ifrågavarande förslaget strider uppenbart mot dessa direktiv, emedan dess förverkligande skulle medföra en ytterligare splittring i ledningen av yrkesutbildningen. Dessutom vill de sakkunniga påpeka, att länsarbetsnämnderna icke förfogar över någon pedagogisk sakkunskap, vilket bör vara en förutsättning för att en myndighet skall anförtros ledning av utbildning, av vilket slag den än må vara. Enligt de sakkunnigas uppfattning bör arbetsmarknadsmyndigheterna icke vare sig leda eller kontrollera yrkesutbildning. Deras uppgift bör i anslutning till hittills i huvudsak gällande regler vara att hos de ämbetsverk, som leder yrkesutbildning, göra framställningar om anordnande av sådan utbildning, som betingas av arbetsmarknadsmässiga förhållanden. Genomförandet av vuxenutbildning i form av vidareutbildning, fortbildning eller frivillig omskolning är däremot icke en angelägenhet för arbetsmarknadsmyndigheterna.

Under huvudpunkten D föreslås i motionerna att en särskild yrkesutbildningsavgift skall uttagas av företagarna. Den faktiska innebörden av detta förslag är att en ny skatteform skulle införas, vilken får karaktären av en specialskatt på vissa juridiska och fysiska personer. De sakkunniga anser detta förslag olämpligt och får bestämt avstyrka att åtgärder i denna riktning företages. Yrkesutbildningen är en angelägenhet för hela samhället och icke endast för företagarna. Statens, landstingens och kommunernas anslag till yrkesutbildningen bör således finansieras med allmänna skattemedel eller andra inkomster av allmän natur. Medel härtill bör icke anskaffas genom specialbeskattning av näringslivet. Skulle en dylik specialbeskattning införas torde följden med all sannolikhet bli den, att företagen icke längre frivilligt kommer att bekosta yrkesutbildning, vilket nu sker i rätt betydande omfattning. Företagsskolorna t. ex. finansieras helt av vederbörande företag utöver de statsbidrag, som kan utgå. Ifråga om de inbyggda verkstadsskolorna bekostar företagen på motsvarande sätt den praktiska delen av utbildningen. De sakkunniga vill dessutom erinra om att inom flera branscher införts ett clearingsystem ifråga om kostnaderna för yrkesutbildningen inom branschen. De företag, som utbildar arbetskraft i större omfattning än som erfordras för det egna företaget, erhåller bidrag för överskottsutbildningen ur en gemensam kassa, medan de företag, som utbildar arbetskraft i mindre omfattning, får lämna bidrag till clearingkassan. Detta system, som varit till stort gagn för yrkesutbildningen, torde sannolikt komma att upphöra, om yrkesutbildningsskatt införes. Vidare må påpekas, att systemet med specialskatter ur budgetmässiga synpunkter

måste anses otympligt. Uppbörderna och fördelningen av den föreslagna yrkesutbildningsavgiften kommer att förorsaka betydande kostnader för administrationen, kostnader som måste anses helt onödiga.

Sammanfattningsvis vill de sakkunniga uttala, att syftet med motionerna bör kunna uppnås utan att en särskild beredning för ändamålet tillsättes. Erforderliga utredningar, beredningar och handläggningar av ärendena kan verkställas av de ämbetsverk, som har den centrala ledningen av yrkesutbildningen om hand, i samarbete med varandra. De sakkunniga vill i detta sammanhang understryka vikten av att det ämbetsverk, som leder huvudparten av yrkesutbildningen i vårt land, nämligen överstyrelsen för yrkesutbildning, erhåller tillräckliga personella och finansiella resurser för sin verksamhet. Skulle ändock en yrkesutbildningsberedning komma att tillsättas bör enligt de sakkunnigas mening dess utredningsarbete under alla omständigheter bedrivas i nära kontakt med de sakkunnigas eget utredningsarbete.

Med hänvisning till vad som sålunda anförts får de sakkunniga avstyrka motionerna nr I: 370 och II: 463.

1955 års lantbruksundervisningskommitté har i sitt yttrande bland annat uttalat följande.

Kommittén anser, att syftet att skapa tillräcklig kapacitet inom yrkesutbildningsväsendet bör kunna uppnås utan att någon särskild yrkesskolberedning tillsättes och avstyrker sålunda förslaget på denna punkt. Syftet bör kunna uppnås genom att erforderliga utredningar, beredningar och handläggningar verkställas av de ämbetsverk, som omhänderhar den centrala ledningen av yrkesutbildningen i samarbete med varandra och med berörda myndigheter.

Arbetsmarknadsmässig yrkesutbildning av vuxna förekommer även inom jordbruket, i första hand i form av fortbildningskurser för arbetslösa lantarbetare. Dessa kurser har anordnats vid såväl skolor som hushållningssällskap i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna, vilka senare bl. a. anvisat elever till kurserna. Kursplanerna har fastställts av lantbruksstyrelsen, som också i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsmarknadsorganisationerna inom jordbruket utfärdat närmare anvisningar för kursverksamheten. Några som helst svårigheter att få till stånd erforderligt antal kurser med lämplig utformning och ämnesinnehåll har icke förelegat. Kommittén finner sålunda, att någon ändring av den nuvarande administrativa organisationen för ifrågavarande utbildning icke är påkallad. Det torde heller icke vara påkallat att upprätta en rådgivande delegation för vuxenutbildningen.

Arbetsmarknadsstyrelsen bör liksom hittills varit fallet hos lantbruksstyrelsen göra framställningar om anordnandet av ifrågavarande utbildning, betingad av arbetsmarknadsmässiga förhållanden. Genomförandet av vuxenutbildning i form av vidareutbildning, fortbildning eller frivillig omskolning av arbetskraft är däremot icke en angelägenhet för arbetsmarknadsmyndigheterna, vare sig beträffande den yrkesutbildning av ifrågavarande slag, som sorterar under lantbruksstyrelsen eller något annat ämbetsverk.

Kommittén vill sålunda avstyrka förslaget att förordna länsarbetsnämnderna som kursstyrelse för den inom respektive län bedrivna arbetsmarknadsmässiga vuxenutbildningen. Som motiv härför må också anföras, att länsarbetsnämnderna icke förfogar över någon pedagogisk sakkunskap, vil-

ket är en primär förutsättning för att en myndighet skall anförtros ledning av utbildning, oavsett vilket slag av utbildning det gäller.

Under huvudpunkten C föreslår motionärerna, att alla företag skall påföras en yrkesutbildningsavgift i förhållande till lönesumman i företagen. Denna avgift skall inlevereras till staten, som i sin tur förmedlar tillbaka avgifterna till företagen i form av statsbidrag till utbildningsverksamheten. Detta förslag innebär i realiteten införandet av en ny skatteform. Förslaget innebär med hänsyn till jordbrukets speciella struktur, att en sådan specialskatt skulle drabba endast ett fåtal av företagen. Även inom andra näringar måste det anses olämpligt att belasta företagarna med en dylik specialskatt, och kommittén vill sålunda bestämt avstyrka att anordningar i den riktningen företages. Anslagen till yrkesutbildningen bör liksom hittills finansieras genom allmänna skattede medel eller andra inkomster av allmän natur.

Svenska landstingsförbundets styrelse har anfört bland annat följande.

Styrelsen är icke beredd förorda, att en särskild beredning för yrkesutbildningsfrågor tillsättes. Yrkesutbildningsfrågorna i stort voro föremål för statsmakternas ställningstagande så sent som år 1955. Lärarutbildningsfrågorna ha förelagts årets riksdag, och frågan om den centrala ledningen är ännu icke löst. Skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen ha ett samarbetsorgan i »Samarbetsnämnden för yrkesutbildning och arbetsförmedling», inom vilket de arbetsmarknadspolitiska synpunkterna på yrkesutbildningsproblemen kunna diskuteras. Många av de av motionärerna framförda önskemålen skulle säkerligen kunna tillgodoses, om den centrala tillsynsmyndigheten, överstyrelsen för yrkesutbildning, finge ökade resurser. Överstyrelsen har haft att bemästra en allt mer ökande arbetsbörda under en tid, då den haft svårt att hos statsmakterna vinna gehör för önskemål om ökad personal etc., vilket självfallet försvårat dess arbete.

Svenska stadsförbundet och *Svenska landskommunernas förbund* har efter hörande av den för de båda förbunden gemensamma skoldelegationen i likalydande yttranden uttalat huvudsakligen följande.

Styrelsen vill betona värdet av en allsidig grundutbildning även på yrkesområdet och kan därför inte biträda tanken på att avkorta undervisningen vid de centrala och kommunala yrkesskolorna till en grundläggande utbildning av blott ett års längd, medan den fortsatta utbildningen skulle fortsätta i ordnade former i företagen.

Styrelsen ifrågasätter om inte flertalet angivna utredningsuppgifter är av den art, att de normalt skulle kunna och böra inordnas i den planerade verksamhet och allmänna tillsyn, som åvilar överstyrelsen för yrkesutbildning. Överstyrelsen synes dock inte ha resurser härför.

Läget på den praktiska utbildningens område inger emellertid bekymmer med avseende på den bristande balansen mellan behov och resurser i fråga om yrkesutbildningens kapacitet. Stora ansträngningar måste därför göras för att utan onödigt tidsutdräkt få till stånd effektiva åtgärder, som möjliggör ett tillgodoseende av samhällets och näringslivets ökade utbildningsbehov på yrkesundervisningens område.

Styrelsen vill dock erinra om att frågan om yrkesutbildningens centrala ledning sedan 1955 är föremål för utredning genom särskilda sakkunniga, vilka kan förväntas framlägga sitt betänkande inom det närmaste året.

Innan dessa sakkunniga slutfört sitt arbete, synes den ifrågasatta utredningen lämpligen icke böra komma till stånd.

Slutligen vill styrelsen understryka vikten av att överstyrelsen för yrkesutbildning erhåller utökade resurser för att centralt kunna leda och vidareutveckla yrkesutbildningen i landet.

Landskommunernas förbunds styrelse har därutöver för sin del förklarat, att styrelsen inte vill motsätta sig att en beredning kommer till stånd.

Svenska arbetsgivareföreningen och *Sveriges industriförbund* har i gemensamt yttrande anfört bland annat följande.

Organisationerna delar i stort sett motionärernas uppfattning om värdet och nödvändigheten av en större kapacitet inom utbildningsväsendet men anser inte det nuvarande läget motivera tillsättandet av en särskild beredning för yrkesutbildningsfrågor.

Upprättandet av ytterligare ett organ för yrkesutbildning skulle enligt organisationernas uppfattning snarast motverka strävandena att effektivisera yrkesutbildningen.

Motionärernas förslag att kostnaderna för en utökad yrkesutbildning skall bestridas genom att företagen påföres en yrkesutbildningsavgift kan inte godtagas. Förslaget innebär en ny form av specialdestination och bör även av denna anledning inte realiseras. Om kostnaderna för yrkesutbildningsverksamheten skulle ytterligare stiga bör nödiga medel utgå som anslag i statsbudgeten.

Landsorganisationen i Sverige har anfört bland annat följande.

I beskrivningen av det aktuella läget för yrkesutbildningen vill LO för sin del helt instämma i att stora behov föreligger för att en hög utbyggnadstakt skall hållas. Härtill föreligger även behov av att en översyn göres beträffande såväl yrkesutbildningens framtida omfattning och inriktning som dess kvalitativa upprustning.

Beträffande den centrala ledningen är LO helt införstådd med behovet av en översyn över denna, vilken borde syfta till en större enhetlighet.

LO avstår för sin del från att i detta sammanhang taga ställning till det föreliggande förslaget beträffande utbildningens finansiering. Däremot vill LO tillstyrka att en allmän översyn av för yrkesutbildningen gällande bestämmelser göres, dock med hänsynstagande till pågående utredningar, syftande till att underlätta den nödvändiga expansionen samt att finna den lämpligaste formen för dess centrala ledning.

Sveriges hantverks- och industriorganisation har i sitt yttrande anfört bland annat följande.

Organisationen vill understryka angelägenheten av att näringslivets medverkan vid den fortsatta utbyggnaden av yrkesundervisningen blir allsidigt utredd. Vi förutsätter därför, att näringslivets olika grenar genom sina organisationer blir representerade i en sådan utredning.

Slutligen vill organisationen, som visserligen här saknar anledning att närmare gå in på motionärernas förslag om en »yrkesutbildningsavgift», dock redan nu framhålla, att ungdomens utbildning måste anses vara en sådan samhällets gemensamma angelägenhet, vars kostnader på inga villkor kan få belasta en enda samhällsgrupp, i detta fall näringslivet.

Sveriges hantverks- och industriorganisation hemställer, att ovanstående

synpunkter och erinringar beaktas vid ärendets vidare behandling, och tillstyrker för sin del tillsättandet av en beredning för yrkesutbildningsfrågor.

Riksförbundet landsbygdens folk anser, att om en beredning över huvud taget kommer till stånd, kan det endast bli för att ta ställning till vissa allmänna riktlinjer för yrkesutbildningen. Även om riksförbundet i princip inget har emot en sådan beredning, uttalar det dock tvivel om de praktiska resultaten.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har anfört bland annat följande.

TCO kan inte finna, att det finns någon som helst anledning att täcka framtida merkostnader för yrkesutbildningen genom någon form av särskild yrkesutbildningsavgift. I den mån skäl för detta skulle kunna anföras, torde samma skäl vara tillämpliga för en finansiering genom företagsavgift av all yrkesutbildning, av kostnaderna för den obligatoriska skolan och för universiteten och högskolorna. Det synes visserligen TCO angeläget att yrkesutbildningsanslagen ges en hög prioritet vid den årliga budgetbehandlingen. Storleken av och formerna för pålagorna på företagen torde lämpligen bli föremål för prövning i annat sammanhang.

Under förutsättning av att direktiven för en beredning för yrkesutbildningsfrågor i väsentliga delar får en annan utformning än som förutsatts i motionerna, får TCO tillstyrka, att en sådan beredning kommer till stånd.

Svenska facklärarförbundet har i sin skrift anfört bland annat följande.

Förbundet finner det angeläget att den praktiska yrkesutbildningen och därmed sammanhängande frågor blir föremål för utredning. Detta bör ske på likartade premisser som gäller för den nyligen tillsatta utredningen rörande den gymnasiala utbildningen i övrigt. Arbetet bör sålunda ha till syfte att allsidigt pröva den praktiska yrkesutbildningens uppgifter, innehåll och organisation.

Att förbundet starkt understryker det av motionärerna aktualiserade behovet av utredning inom området betyder inte, att förbundet oreserverat instämmer i motiveringen för utredningskravet eller ansluter sig till de vägar beträffande yrkesutbildningsväsendets utveckling, som anvisas i motionerna.

Under förutsättning att direktiven för en beredning av yrkesutbildningsfrågor i väsentliga delar får en annan utformning än vad som förutsatts i motionerna och beaktar de synpunkter som ovan anförts finner Svenska facklärarförbundet det sålunda angeläget, att en sådan beredning kommer till stånd.

Utskottet. De i motionerna I:370 och II:463 avhandlade frågorna beröra problem av för hela vårt samhälle betydande räckvidd.

1946 års skolkommission hade att syssla icke blott med den allmänbildande skolan utan även med yrkesutbildningen. Sistnämnda frågor hän-skötos inom kommissionen till en särskild delegation. Innan denna blev färdig med sitt arbete, beslöt Kungl. Maj:t att upplösa skolkommissionen. I samband därmed bemyndigade Kungl. Maj:t den 30 juni 1952 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga för att slutföra

skolkommissionens utredning rörande yrkesutbildningen. Dessa sakkunniga — 1952 års yrkesutbildningssakkunniga — avlämnade i juni 1954 ett betänkande angående yrkesutbildningen (SOU 1954:11), i vilket de sakkunniga uppdrogo riktlinjerna för yrkesutbildningens utbyggnad. I proposition nr 138 till 1955 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag i ämnet, i allt väsentligt grundat på de sakkunnigas betänkande. Propositionen vann riksdagens bifall.

Den av yrkesutbildningssakkunniga angivna målsättningen avseende utbyggnadsprogrammet fram till år 1970 har på grund av de senaste årens starka utveckling på yrkesskolväsendets område redan hunnit förverkligas.

Utskottet får erinra om att de frågor, som beröra yrkesutbildningen för närvarande sortera under ett flertal departement och centrala ämbetsverk.

Såsom ledamöter i överstyrelsen för yrkesutbildning ingå enligt gällande instruktion för överstyrelsen (1943:963 med däri vidtagna ändringar) bland andra en av Kungl. Maj:t för tre år i sänder utsedd representant för vardera av skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen samt sju av Kungl. Maj:t likaledes för tre år i sänder förordnade representanter för näringsliv och arbetsmarknad, utsedda efter förslag av svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, handelskamrarnas nämnd, tjänstemännens centralorganisation (TCO), landsorganisationen samt, beträffande en kvinnlig ledamot med erfarenhet från det husliga arbetet av representativa kvinnoorganisationer.

I nämnda instruktion föreskrives att överstyrelsen skall i samarbete med skolöverstyrelsen, kommerskollegium, lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen och andra myndigheter, som handlägga utbildningsfrågor, samt med socialstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, förskaffa sig överblick över samtliga grenar av yrkesutbildningen och därmed sammanhängande frågor, främst med syfte att därigenom möjliggöra en ändamålsenlig avvägning av åtgärderna i utbildningsfrågor inom överstyrelsens verksamhetsområde i förhållande till motsvarande åtgärder på andra områden.

För samordning och samarbete rörande yrkesutbildningsfrågor ha vissa särskilda samarbetsorgan kommit till stånd. I detta avseende må erinras om följande. Sedan år 1954 finnes ett permanent samordningsorgan inrättat — samarbetsnämnden för yrkesutbildnings- och arbetsförmedlingsfrågor — vari ingå representanter för arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning. Genom beslut den 14 oktober 1960 har Kungl. Maj:t bland annat anbefallt överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen att inrätta ett samarbetsorgan för frågor rörande yrkesutbildningskurser för partiellt arbetsföra och andra arbetslösa; styrelserna skola utse ledamöter i samarbetsorganet bland sina ledamöter och tjänstemän. Härjämte har Kungl. Maj:t bemyndigat överstyrelsen att i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen uppdraga åt länsarbetsnämnderna att fullgöra uppgifter, som enligt kungörelsen den 29 juni 1945, nr 445, angående

yrkesutbildningskurser för arbetslösa ankomma på överstyrelsen. För beredning och utformning av konkreta samordningsåtgärder ha nämnda båda ämbetsverk tillsatt en gemensam arbetsgrupp på tjänstemannaplanet.

Ikke blott inom den centrala förvaltningen utan jämväl på det regionala planet handhavas yrkesutbildningsfrågorna av ett flertal olika myndigheter och organ. Härjämte är viss yrkesutbildning anordnad direkt av företag inom näringslivet.

För närvarande ha vissa utredningar under bedömande principiellt betydelsefulla frågor på yrkesutbildningens område, utredningar vilkas resultat kunna förväntas komma att på ett avgörande sätt påverka inställningen till de i motionerna berörda problemen. Utskottet vill särskilt erinra om 1957 års skolberedning och 1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning.

Enligt utskottets mening är det uppenbart att den nu rådande uppsplitteringen av utbildningsfrågorna inom förevarande område medföra betydande svårigheter att överblicka hela det vidsträckta fält, som yrkesutbildningen i dess olika former omfattar. Utskottet är ikke övertygat om att en dylik överblick är möjlig att åstadkomma genom de föreskrivna samarbetskontakterna och inrättandet av de olika samarbetsorganen.

Överstyrelsen för yrkesutbildning brottas för närvarande med betydande svårigheter på grund av brist på erforderliga personella resurser. Det synes utskottet angeläget att överstyrelsens ifrågavarande resurser avsevärt förstärkas för att sätta ämbetsverket i stånd att jämsides med handläggningen av de löpande göromålen fungera som det efter stora och överblickande riktlinjer arbetande organ, som kräves på yrkesutbildningsområdet.

De frågor, som beröra yrkesutbildningen och i samband därmed stående spörsmål och vilka delvis falla utanför överstyrelsens kompetensområde, äro av mångskiftande och svårbedömd art. På grund härav anser utskottet sig böra ifrågasätta huruvida ikke en särskild utredning i sinom tid bör komma till stånd i syfte att verkställa en översyn av de förevarande problemen. Utskottet vill exempelvis erinra om följande frågor, som kunna tänkas ingå i en dylik utrednings arbetsuppgifter: yrkesutbildningens avvägning i förhållande till andra utbildningsvägar, kostnadsfördelningen mellan staten, landstingen, primärkommunerna och näringslivet samt gränsdragningen mellan befogenhetsområdena för de olika organ, som ha intressen att bevaka på yrkesutbildningsområdet.

Ehuru utskottet sålunda finner skäl tala för att yrkesutbildningens problem i stort bli föremål för översyn i särskild ordning är utskottet ikke berett att tillstyrka bifall till det i de föreliggande motionerna gjorda yrkandet. Enligt utskottets mening måste nämligen ovillkorligen de förslag som komma att avgivas av 1957 års skolberedning och 1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning m. m. föreligga och ha blivit föremål för vederbörlig remissbehandling innan en utredning av i det föregående angivet

slag tillsättes. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att med beaktande av vad utskottet anfört pröva behovet av och förutsättningarna för att nämnda översyn kommer till stånd. I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att därest en utredning tillsättes för berörda ändamål detta förhållande icke bör få inverka återhållande på de initiativ på yrkesutbildningsområdet, som kunna komma att tagas under den tid utredningen fullföljer sitt arbete.

Beträffande vissa i motiveringen till motionerna förordade riktlinjer och åtgärder anser utskottet sig böra framhålla följande.

I likhet med de remissmyndigheter, vilka uttalat sig angående förslaget om en särskild yrkesutbildningsavgift, som skulle uttagas av företagarna, är utskottet av den principiella uppfattningen att en dylik särbeskattnings av vissa juridiska och fysiska personer icke bör ifrågakomma.

I motionerna har vidare (se motionen II: 463 s. 21 och 22) angivits vissa åtgärder som omedelbart borde vidtagas. Härvid föreslås bl. a. att arbetsmarknadsstyrelsen beredes klar författningsmässig möjlighet att »stimulera fram» kurser och andra yrkesutbildningsåtgärder, icke endast avseende arbetslösa och därmed jämställda, utan också för att övervinna brist på yrkeskunnig arbetskraft. Utskottet får i förevarande avseende framhålla, att arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning äro författningsmässigt ålagda att samarbeta och att arbetsmarknadsstyrelsen är — såvitt utskottet kan finna — oförhindrad att hos överstyrelsen anhålla, att denna måtte anordna sådana beredskaps- och omskolningskurser, som motiveras av läget på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsstyrelsen äger således redan nu möjligheter att — såsom motionärerna uttrycka det — »stimulera fram» kurser och andra yrkesutbildningsåtgärder, varför ytterligare författningsbestämmelser i detta avseende icke torde vara påkallade.

Vidare föreslås i motionerna att länsarbetsnämnderna skulle förordnas som kursstyrelser för enligt motionärernas uttryckssätt »arbetsmarknads-mässig vuxenutbildning», en beteckning, som enligt överstyrelsen för yrkesutbildning visserligen icke är fullt adekvat men likväl i stort sett torde täcka de extraordinära utbildningsåtgärder, varom här är fråga. Utskottet får erinra om att de sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning m. m. framhållit, att i dessa sakkunnigas uppgift ingår att undersöka möjligheterna för en koncentration av den centrala ledningen av yrkesutbildningen. De sakkunniga ha betonat, att ifrågavarande förslag strider mot direktiven för nämnda utredning, då dess förverkligande skulle medföra en ytterligare splittring av ledningen för yrkesutbildningen. Utskottet vill med hänsyn härtill och jämväl i betraktande av att ifrågavarande organ icke förfoga över erforderlig pedagogisk sakkunskap avstyrka att åtgärder skulle vidtagas i enlighet med vad i motionerna på denna punkt förordats.

Motionärerna ha framlagt vissa förslag beträffande de vägledande principerna för en yrkesskoleberednings arbete och härvid bl. a. förordat att

verksamheten vid de centrala och kommunala yrkesskolorna skulle överses med riktpunkt att undervisningen i första hand avsåge att meddela eleverna en grundläggande utbildning av ett års längd. På denna skulle följa en inom företagen meddelad fortsatt utbildning. Utskottet vill understryka vad överstyrelsen för yrkesutbildning i sitt yttrande framhållit beträffande detta förslag och i likhet med överstyrelsen betona denna frågas i hög grad kontroversiella natur.

Utskottet får i förevarande sammanhang framhålla, att utskottet utom i ovan berörda avseenden icke funnit sig böra taga ställning till de i motiveringen till motionerna uppdragna riktlinjerna för arbetet inom en ifrågasatt beredning för yrkesutbildningsfrågor, icke heller till de framlagda förslagen om vidtagande av vissa omedelbara åtgärder (jfr motionen II:463 s. 19—22).

Utskottet vill avslutningsvis betona den stora vikten av yrkesutbildningens utveckling i för samhälle och näringsliv strukturellt ändamålsenlig riktning både kvantitativt och kvalitativt. För att utbygga och befordra utvecklingen på detta område och på ett tillfredsställande sätt bemästra de problem, varom här är fråga, torde komma att krävas stora ekonomiska insatser från det allmännas sida icke minst för tillgodoseende av yrkesutbildningens lokalbehov.

Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet anfört.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 370 och II: 463, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 29 november 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit
från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Axel Johannes Andersson, Thun, Bergman, Holmqvist, Pålsson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Lundström och Kaijser; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Pettersson i Degerfors, Jansson i Kalix, Staxäng, Persson i Växjö, Ståhl, Gustafsson i Stockholm, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herrar Arvidson, Larsson i Hedenäset, fröken Vinge, herrar Gustafsson i Kårby och Helén.